

Tisková zpráva

Hodnocení kvality různých typů škol – září 2017

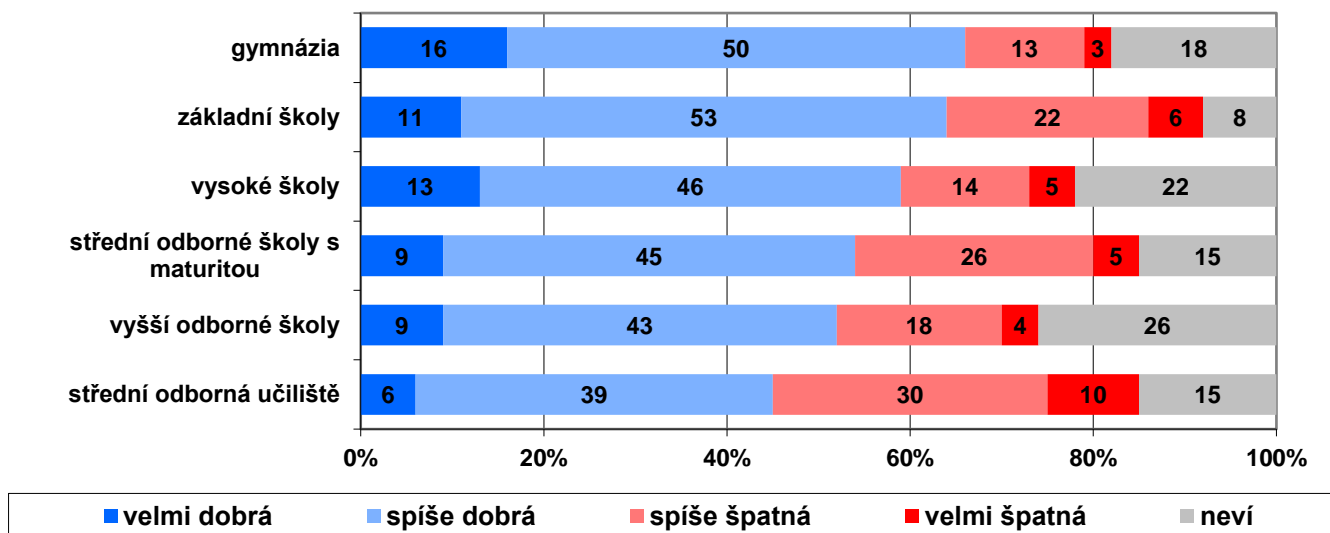
- ⊙ Hodnocení úrovně výuky na různých typech škol počínaje základními školami a konče vysokými je trvale příznivé – kladné hodnocení výrazně převažuje nad záporným
- ⊙ Výrazný propad zaznamenalo v posledním roce hodnocení všech typů škol, kromě středních odborných učilišť, které zaznamenaly pokles v předešlém roce.
- ⊙ Česká veřejnost v posledních letech více reflektuje dostupnost vzdělání pro každého, kdo má odpovídající schopnosti.

Zpracovala:
Veronika Pešková
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Tel.: 210 310 585

- ⊙ Pravidelný výzkum CVVM v září 2017 zjišťoval názory české veřejnosti na úroveň vzdělávání v ČR. Otázky byly konkrétně zaměřeny na úroveň vzdělávání na vybraných typech škol, možnost dosáhnout vzdělání odpovídajícího schopnostem a hodnocení toho, jak se vzdělávacímu systému daří rozvíjet různé aspekty.

Česká veřejnost hodnotí kvalitu vzdělávání na vybraných typech škol poměrně příznivě (viz graf 1). S výjimkou středních odborných učilišť vždy více než polovina lidí je přesvědčena (spíše nebo velmi) o dobré kvalitě výuky na všech typech škol, přičemž kladné hodnocení převažuje nad záporným ve všech případech včetně již zmiňovaných středních odborných učilišť.

Graf 1: Hodnocení úrovně vzdělávání na jednotlivých typech škol¹

Pozn.: Položky jsou seřazeny sestupně podle součtu položek velmi + spíše dobrá.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 4. – 14. 9. 2017, 970 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

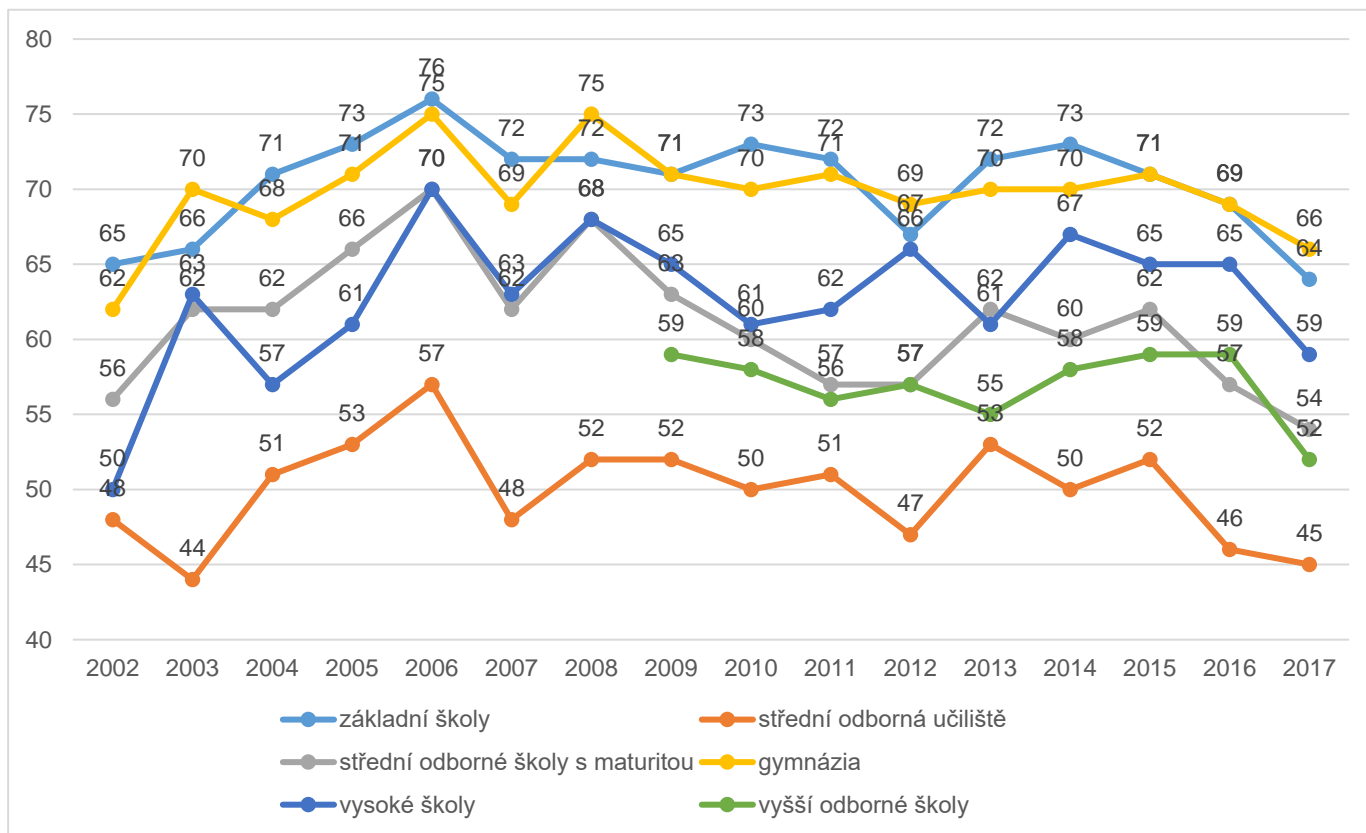
¹ Znění otázky: „Kdybyste měl celkově posoudit, je v současné době dobrá nebo špatná úroveň vzdělávání na následujících typech škol?“ Varianty odpovědí: velmi dobrá, spíše dobrá, spíše špatná, velmi špatná. Uvedené typy škol: a) základní školy, b) střední odborná učiliště, c) střední odborné školy s maturitou, d) gymnázia, f) vyšší odborné školy, e) vysoké školy.

Nejlépe je vnímáno vzdělávání na gymnáziích, u něhož podíl kladných odpovědí dosahuje dvou třetin (66 %), a na základních školách, kde je ten samý podíl o něco nižší (64 %). V případě gymnázií se objevuje vyšší podíl varianty odpovědi „velmi dobrá“ (16 % oproti 11 % u základních škol) a nižší podíl kritického hodnocení (16 % oproti 28 % u základních škol). Přibližně tři pětiny respondentů příznivě hodnotí i úroveň vzdělávání na vysokých školách (59 %). Kritičtější jsou občané ke středním a vyšším odborným školám. Výuku na středních odborných školách s maturitou hodnotilo kladně 54 % respondentů, u výuky na vyšších odborných školách to bylo 52 % respondentů a necelá polovina dotázaných (45 %) považuje za dobrou úroveň vzdělávání na středních odborných učilištích.

U jednotlivých typů škol se ale významně lišil podíl dotázaných, kteří nedokázali úroveň vzdělávání zhodnotit a zvolili proto odpověď „nevím“. V případě vyšších odborných škol se pro tuto variantu rozhodla více než čtvrtina respondentů (26 %). Zajímavý je tak i podíl dotázaných, kteří se k jednotlivým typům škol stavěli kriticky. Nejméně kritičtí byli dotázaní k úrovni vzdělávání na gymnáziích a vysokých školách – 16 % ji označilo za „spíše“ či „velmi špatnou“ u gymnázií a 19 % u vysokých škol. Více než pětina (22 %) respondentů se kriticky stavěla k úrovni vzdělávání na vyšších odborných školách, více než čtvrtina (28 %) za špatnou považuje úroveň vzdělávání na základních školách a téměř třetina (31 %) negativně hodnotí úroveň středních odborných škol s maturitou. Nejkritičtější byli dotázaní k úrovni vzdělávání na středních odborných učilištích, kterou nepříznivě hodnotí dvě pětiny občanů (40 %) (viz graf 1). Zajímavý výsledek zjistíme, když neuvažujeme odpovědi „nevím“: Nejlépe jsou hodnocena gymnázia (81 %), pak vysoké školy (76 %) a na třetím místě VOŠ (71 %).

Názory na kvalitu vzdělání na jednotlivých typech škol se kupodivu téměř neliší podle věku, s výjimkou základních škol, kde se vztah projevil především v kategorii „nevím“, kterou významně více volili respondenti starší 60 let. Podobně se respondenti liší v této kategorii dle dosaženého vzdělání (respondenti s nižším vzděláním ve významně vyšším procentu uvádějí odpověď "nevím" u vyšších stupňů škol).

Graf 2: Vývoj pozitivního hodnocení úrovně vzdělávání na jednotlivých typech škol (v %)

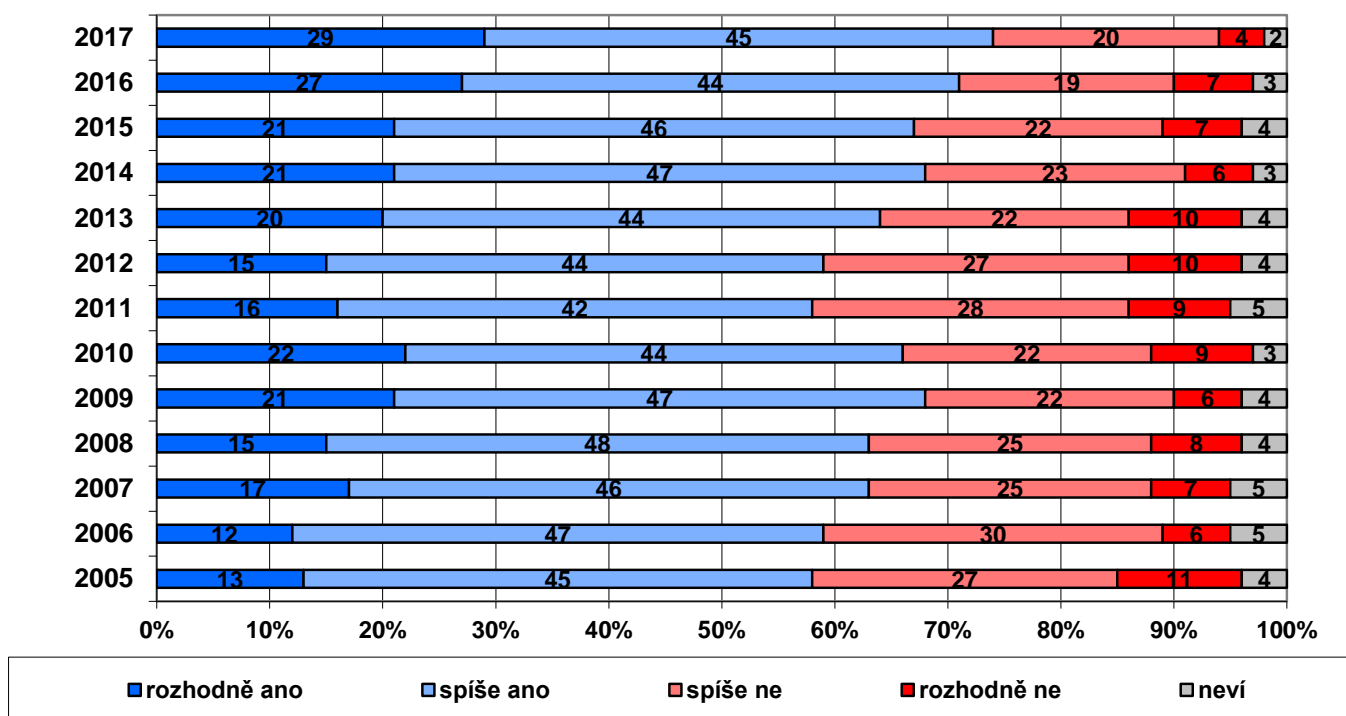
Pozn.: Pozitivní hodnocení = součet odpovědí „velmi dobrá“ a „spíše dobrá“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 2002-2017

Hodnocení úrovně vzdělání na jednotlivých typech škol se zjišťuje každoročně již od roku 2002 (viz graf 2). Názor veřejnosti se po vzestupu kladných hodnocení v prvních pěti letech (a propadu v roce 2007) víceméně ustálil na určité hladině charakteristické pro daný typ školy. Výjimkou byl statisticky významný propad pozitivního hodnocení v minulém roce oproti tomu předešlému u středních škol (u odborných učilišť o 6 procentních bodů a u středních odborných škol s maturitou o 5 procentních bodů). V letošním roce jsme zaznamenali statisticky významný posun i u dalších typů škol (kromě středních odborných učilišť, které již zůstaly na statisticky stejné hladině). Největší pokles pak vidíme u vyšších odborných škol (o 7 procentních bodů) u vysokých škol (o 6 procentních bodů) a také u škol základních (pokles pozitivního hodnocení o 5 procentních bodů). Podíl příznivého hodnocení tak v případě základních škol patří k nejnižším za celé sledované období, když statisticky srovnatelného výsledku bylo dosaženo ještě v roce 2012 a v letech 2002 a 2003, Mohlo by to tedy ukazovat na znak trendu, ve kterém veřejnost reflektuje problémovou situaci školství.

U tematicky navazující otázky, zda je v České republice každému umožněno dosáhnout vzdělání odpovídající jeho schopnostem, dlouhodobě převažuje mínění, že tomu tak je. Podle aktuálních výsledků, které zachycuje graf 3, je o tom přesvědčeno 74 % dotázaných, v tom 29 % „rozhodně“ a 45 % „spíše“. Naproti tomu opačný názor, že ne každý člověk v České republice může dosáhnout vzdělání podle svých schopností, zastává zhruba čtvrtina (24 %) lidí, z toho 20 % si to myslí „spíše“ a 4 % „rozhodně“. Odpověď „nevím“ uvedla 2 % dotázaných. Ve srovnání s předešlým šetřením ze září 2016 se v rozložení odpovědí snížila odpověď „rozhodně ne“ (o 3 procentní body, což je na hranici statistické významnosti) a dosáhla tak nejnižšího zastoupení od roku 2005, odkdy se otázka pokládá. Podíl dotázaných, podle kterých není každému v ČR umožněno dosáhnout vzdělání odpovídajícímu jeho schopnostem (součet odpovědí rozhodně ne a spíše ne) je rovněž nejnižší za celou dobu sledování, tj. od roku 2005.

Graf 3. Může každý dosáhnout vzdělání, které odpovídá jeho schopnostem?²

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 2005-2017

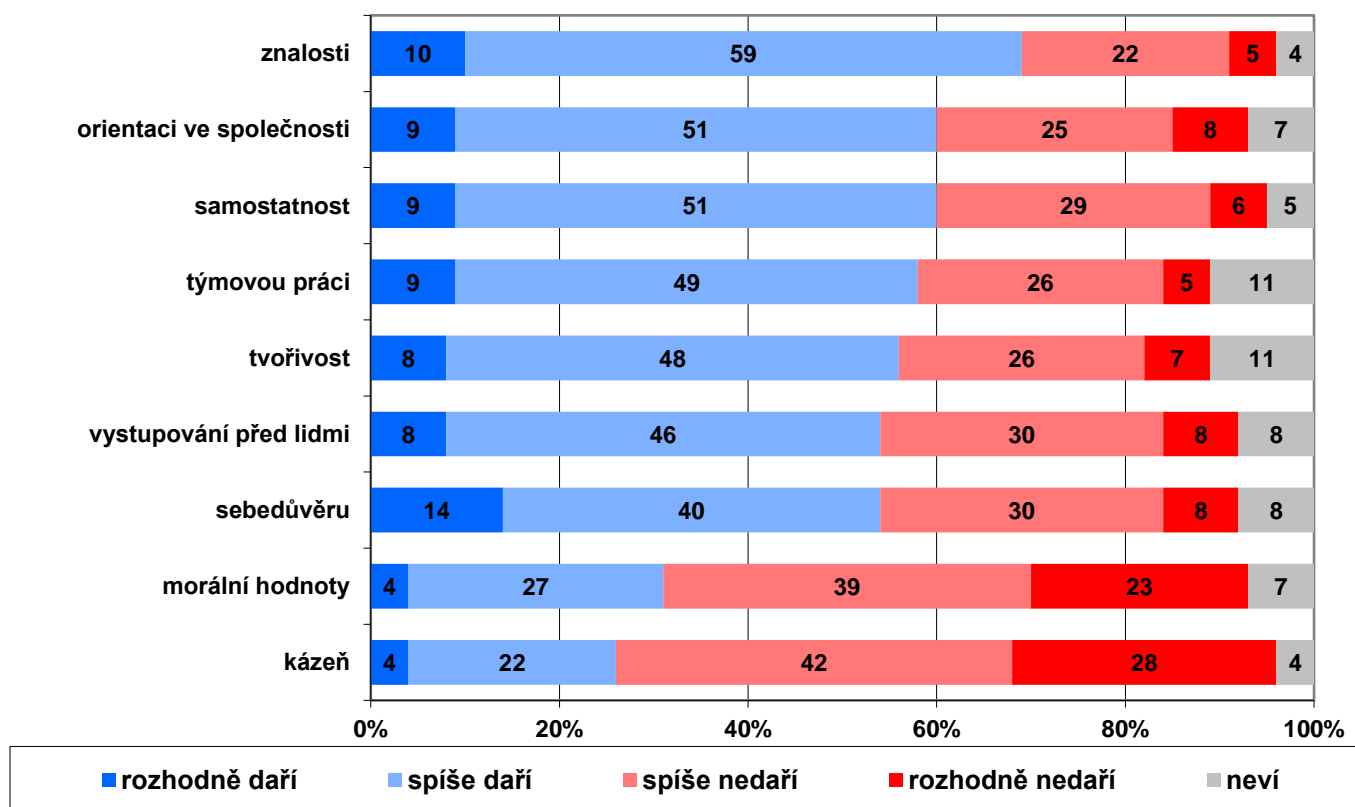
² Znění otázky: „Domníváte se, že každému v České republice je umožněno dosáhnout vzdělání, které odpovídá jeho schopnostem?“ Varianty odpovědí: rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.

Podrobnější analýza ukázala, že míra souhlasu s tvrzením, že každému člověku v ČR je umožněno získat vzdělání podle jeho schopností, se příliš neliší v závislosti na sociodemografických charakteristikách. Snad jediný významný rozdíl byl zjištěn v souvislosti se životní úrovní: více než třetina (34 %) z těch, co mají dobrou životní úroveň, uvedla rozhodný souhlas, kdežto mezi těmi, kdo mají úroveň špatnou, rozhodný souhlas uvedla necelá pětina (18 %). Pokud zahrneme i odpověď "spíše ano", tam je názorový rozdíl mezi uvedenými skupinami ještě výraznější: 79 % ku 53 %.

V posledním bloku otázek, které jsme zahrnuli do této tiskové zprávy, jsme zjišťovali, jak úspěšné je podle obyvatel České republiky rozvíjení určitých schopností a dovedností v českém vzdělávacím systému (viz graf 4). Předmětem dotazování byly znalosti, samostatnost, sebedůvěra, orientace ve společnosti, kázeň, morální hodnoty, schopnost práce v týmu, schopnost vystupování před lidmi a tvořivost. V daném znění byla otázka položena podruhé. Poprvé byla položena v tomto znění v roce 2015, v předchozích výzkumech (naposledy v roce 2012) jsme se dotazovali odděleně na jednotlivé stupně školního vzdělávání (základní, střední, vysokoškolský).

Obecně lze říci, že většinu vlastností se podle obyvatel České republiky daří našemu školskému systému rozvíjet. S výjimkou kázně a disciplíny a morálních hodnot, kde součet kladných odpovědí (rozhodně ano, spíše ano) nedosáhl ani jedné třetiny, byl podíl v zastoupení souhlasných odpovědí nadpoloviční, přičemž s výjimkou znalostí, kde byl tento podíl výrazně nejvyšší (69 %), se pohyboval v úzkém rozmezí 54 % až 60 %.

Graf 4. Daří se vzdělávacímu systému rozvíjet u žáků následující vlastnosti a dovednosti? (v %)³

Pozn.: Položky jsou seřazeny sestupně podle součtu položek rozhodně + spíše daří.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 4. – 14. 9. 2017, 970 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

³ Znění otázky: „Řekl byste, že se českému vzdělávacímu systému u žáků a studentů daří pěstovat a rozvíjet: a) potřebné znalosti, b) samostatnost, c) sebedůvěru, d) orientaci ve společnosti, světě, e) kázeň, disciplínu, f) morální hodnoty, g) schopnost práce v týmu, h) schopnost vystupování před lidmi, i) tvořivost?“ Varianty odpovědí: rozhodně daří, spíše daří, spíše nedaří, rozhodně nedaří.

Rozložení odpovědí na jednotlivé položky mírně závisí na dosaženém vzdělání dotázané osoby a její životní úrovni. Ti, kteří mají vysokoškolské vzdělání a podobně ti, kteří mají dobrou životní úroveň, hodnotí školský systém o trochu lépe, než ti, kteří jsou méně vzdělaní a jejichž životní úroveň není dobrá. Rozdíly jsou vesměs na hranici statistické významnosti, takže je možné konstatovat, že názorové diference vlastně mají jen slabou vazbu na sociodemografické charakteristiky dotázaných.

Tabulka 1. Daří se vzdělávacímu systému rozvíjet u žáků následující vlastnosti a dovednosti? (v %)

	2015 (součet +/- odpovědí)	2017 (součet +/- odpovědí)
znalosti	73/22	69/27
orientace ve společnosti	59/34	60/33
samostatnost	56/37	60/35
týmová práce	58/28	58/31
tvořivost	57/30	53/33
vystupování před lidmi	53/37	54/38
sebedůvěra	54/36	54/38
morální hodnoty	29/65	31/62
kázeň	27/68	26/70

Pozn.: dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 2015 a 2017.

V porovnání s minulým rokem (tabulka 1) nevidíme mnoho statisticky významných posunů. Nejvyšší posun jsme zaznamenali u hodnocení týmové práce (nárůst negativního hodnocení o 7 procentních bodů) a znalostí (nárůst negativního hodnocení o 5 procentních bodů a pokles pozitivního o 4 procentní body). O něco lépe hodnotí čeští občané schopnost vzdělávacího systému rozvíjet u žáku samostatnost (nárůst pozitivního hodnocení o 4 procentní body), mírně kritičtější jsou v tomto ohledu k tvořivosti (pokles pozitivního hodnocení o 4 procentní body).

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v17-09</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>4. - 14. 9. 2017</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>970</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>260</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>OR.1, OR.133, OR.273</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>or171023</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>23. října 2017</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Veronika Pešková</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý. |